

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นกระบวนการบังคับ
 ที่ให้มีการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา กระบวนการ
 ดังกล่าวนี้นั้นมีความคิดมาจากการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่ว่ากรรมสิทธิ์ใน
 ทรัพย์สินของบุคคลไม่เพียงแต่เป็นสิทธิชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ที่มีต่อ
 สังคมเพื่อป้องกันความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม ผลเสียอันจะเกิดแก่สาธารณ
 ประโยชน์และเพื่อขจัดปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นด้วย กล่าวคือเจ้าของกรรมสิทธิ์
 ในทรัพย์สินจะต้องใช้สอยทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของตนเองและปฏิบัติตามภาระ
 หน้าที่ที่มีต่อสังคม รัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมและจำกัดการใช้สอยทรัพย์สินของ
 บุคคล ซึ่งการจำกัดดังกล่าว รัฐจะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง
 ซึ่งในกรณีนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ได้บัญญัติ
 ให้มีกระบวนการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อบังคับให้มีการชำระหนี้
 ให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสารบัญญัติ อันจะทำให้กฎหมายมีความ
 ศักดิ์สิทธิ์ อำนาจความยุติธรรมแก่คู่ความ นำมาซึ่งความสงบสุขเรียบร้อยในสังคม
 แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการยึดทรัพย์สินดังกล่าว ก็ต้องเคารพต่อสิทธิในทรัพย์สิน
 ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และของบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการ
 พิจารณา เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่รัฐพึงให้
 ความคุ้มครอง จะให้มีการล่วงละเมิดมิได้ กล่าวคือ กระบวนการยึดทรัพย์สินของ
 ลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องกระทำตามจำนวนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ
 เพื่อการชำระหนี้ โดยต้องเคารพถึงสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและ
 ผลของคำพิพากษาตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของศาลด้วย

จากการศึกษา ผู้เขียนพบว่ากระบวนการยึดทรัพย์สิน เป็นกระบวนการสำคัญที่จะใช้บังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้เงินจำนวนหนึ่ง การยึดทรัพย์สินในประเทศไทยมุ่งไปที่การนำเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาเพื่อขายทอดตลาดเป็นสำคัญ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ได้บัญญัติให้ทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นประกันการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ห้ามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา
2. ความรับผิดในความเสียหาย อันเกิดจากการยึดและขายทรัพย์สิน โดยมีชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดี ไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิได้บัญญัติวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจน และกฎหมายยังได้กำหนดให้ความรับผิด อันเกิดจากการยึดทรัพย์สินโดยมีชอบ หรือยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีตกแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งหมด โดยมีได้ค่านิ่งว่าทรัพย์สินนั้นอาจมีราคาสูง เกินกว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนมาก

ส่วนในกรณีที่ทรัพย์สินที่จะทำการยึดนั้น เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของรวม เจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินนั้นทั้งหมด เนื่องจากถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีกรรมสิทธิ์รวมอยู่ด้วย และไม่สามารถแบ่งแยกส่วนได้ว่าส่วนใดเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และส่วนใดเป็นของบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของรวม ผู้เขียนมีความเห็นว่าการยึดทรัพย์สิน

ตามวิธีดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ แต่ในกรณีนี้ ผู้เขียนพบว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ ให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดี กระทำการยึดทรัพย์สินส่วนของบุคคลภายนอก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติแต่เพียงให้เจ้าของรวมมีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินส่วนของตน การยึดทรัพย์สินจึงควรกระทำต่อทรัพย์สินส่วนของผู้หนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ เพื่อจำหน่ายทรัพย์สินส่วนของผู้หนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น นอกจากนั้น การยึดทรัพย์สินโดยวิธีการดังกล่าว ยังมีผลทำให้คำพิพากษาของศาลผูกพันบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณา ชัดต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของศาลด้วย.

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการยึดทรัพย์สินของผู้หนี้ตามคำพิพากษาที่กล่าวมาเป็นวิธีการที่มีได้ให้ความคุ้มครองผู้หนีตามคำพิพากษาสมดังเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 284 และกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้หนีตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของรวมต้องสูญเสียทรัพย์สินเกินจำนวนที่ต้องรับผิดชำระหนี้ ก่อให้เกิดปัญหาการประวิงการบังคับคดีและความเสียหายอื่น ๆ ตามมา เช่น ในกรณีที่มีการถอนการยึดทรัพย์สิน เจ้าหนีตามคำพิพากษาหรือผู้หนีตามคำพิพากษาอาจต้องรับผิดในค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขาย ในอัตราร้อยละ 3.5 ของราคาประเมินทรัพย์สินที่ยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือในกรณีที่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ผู้หนีตามคำพิพากษาจะต้องรับภาระค่าธรรมเนียมขายทอดตลาดทรัพย์สิน ในอัตราร้อยละ 5 ของราคาทรัพย์สินที่ขาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการคิดค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะคิดตามอัตราส่วนของทรัพย์สินที่ยึดทั้งหมด

นอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การยึดทรัพย์สินของผู้หนีตามคำพิพากษาอาจก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การยึดทรัพย์สินของเจ้าหนีตาม

คำพิพากษา ซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ไม่นำยึดทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิเหนืออยู่ก่อน กลับไปนำยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การยึดทรัพย์สินกรณีดังกล่าว เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น วิธีการยึดทรัพย์สินดังกล่าว เป็นการทำให้สิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง และเป็นการกีดกันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น มิให้ยึดทรัพย์สินที่ตนได้ยึดแล้วซ้ำ

นอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้เขียนพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีบทบัญญัติให้โอกาสศาลช่วยเหลือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ เช่น การไต่สวนลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่น ตามมาตรา 277 เพื่อทราบถึงความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ทรัพย์สินสมบัติ รายได้และหนี้สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ศาลอาจสอบถามเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาว่าจะให้โอกาสลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้โดยวิธีใดในระหว่างการไต่สวน เช่น ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดกกลางกัน ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาผ่อนชำระหนี้ภายนอกเป็นรายเดือน เป็นต้น นอกจากนั้น การตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 307 ก็มีเจตนารมณ์เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้โดยไม่ต้องสูญเสียอสังหาริมทรัพย์นั้นไปในการขายทอดตลาด การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จึงควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา กระทำเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การยึดทรัพย์สินกระทำเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ จึงสมควรกำหนดให้มีวิธีการยึดทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การชำระ

หนี้ให้ชัดเจน อันจะเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินเกินความจำเป็น ดังนี้

1. การบัญญัติกฎหมายกำหนดให้มีการแบ่งยึดทรัพย์สิน ซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลพินิจแบ่งยึดทรัพย์สินเท่าจำนวนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ ซึ่งรายละเอียดในการแบ่งยึดทรัพย์สินจะกระทำอย่างไรนั้น ผู้เขียนได้กล่าวมาในบทที่ 4 แล้ว

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ หากมีการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้แบ่งยึดแต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้หลายครั้งแล้ว แต่ไม่มีผู้สนใจมาซื้อทรัพย์สินดังกล่าว อันอาจเนื่องมาจากผู้ซื้อทรัพย์สินเห็นว่าการแบ่งส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอาจกระทำได้ยาก หรือการที่ได้แบ่งยึดทรัพย์สินแต่บางส่วนแล้ว เป็นการเปลี่ยนแปลงภาวะของทรัพย์สิน ทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคาหรือราคาต่ำ ดังนั้น การขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่สามารถกระทำได้ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจจำต้องกระทำเกินจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล เพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินมีผล ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ตามสิทธิที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าจะทำการยึดทรัพย์สินนั้นทั้งหมด ภายหลังจากที่ไม่มีผู้สนใจซื้อทรัพย์สินที่ได้แบ่งยึดแล้ว

2. การบัญญัติกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีความรับผิดชอบในกรณีใช้ดุลพินิจยึดทรัพย์สินเกินความจำเป็นหรือยึดทรัพย์สินโดยมิชอบ ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และควรที่จะบัญญัติมาตรการป้องกันความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เหมาะสมควบคู่ไปด้วย ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในบทที่ 4 แล้ว

3. การบัญญัติกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาซึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานำยึดทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิออกขายทอดตลาดก่อนซึ่งวิธีการในการยึดทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีสิทธิเหนืออยู่ก่อนนี้ ผู้เขียนได้กล่าวมาในบทที่ 4 แล้ว

4. ควรนำบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่บัญญัติให้โอกาสศาลช่วยเหลือลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น การไต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นตามมาตรา 277 และการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 307 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ไปใช้ปฏิบัติให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายให้มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแก้ไขปัญหาการยึดทรัพย์สินเกินส่วนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบ ควรกระทำโดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่เพียงพอแก่การชำระหนี้ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย